

UO'K: 368.01

ТУРИЗМДА СУҒУРТА ХУСУСИЯТИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР**Максудова Умеда Шарифовна***Тошкент давлат иқтисодиёт университети**мустақил тадқиқотчиси**<https://orcid.org/0009-0005-0268-5511>**e-mail: umeda.maksudova.93@mail.ru*

Аннотация: Мазкур мақолада туризм соҳасида суғуртанинг хусусиятлари, соҳа дуч келадиган рисклар таснифи келтирилган. Туризм соҳасида суғурта хизматларини тақдим этиши шартлари, суғурта маҳсулотларининг турлари, суғурта ва туризм фаолиятларининг таъсир нуқталари, ҳамкорликдаги фаолиятнинг муаммолари ва уларни бартараф этиш бўйича ечимлар ҳамда ривожлантириш чора-тадбирлари таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: риск, суғурта, туризм соҳаси, саёҳат, тиббий суғурта, бахтсиз ҳодисалардан суғурталаш, молиявий ва рақамли технологиялар.

СТРАХОВАНИЕ В ТУРИЗМЕ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ*Максудова Умеда Шарифовна**Независимый исследователь**Ташкентского государственного**экономического университета*

Аннотация: В статье представлены особенности страхования в сфере туризма и классификация рисков, с которыми сталкивается данная отрасль. Анализируются условия предоставления страховых услуг в сфере туризма, виды страховых продуктов, точки взаимодействия страхования и туристической деятельности, проблемы совместной деятельности и пути их преодоления, а также меры по развитию.

Ключевые слова: риск, страхование, туристическая индустрия, путешествия, медицинское страхование, страхование от несчастных случаев, финансовые и цифровые технологии..

INSURANCE IN TOURISM: PROBLEMS AND SOLUTIONS*Maksudova Umeda Sharifovna**Independent researcher*

Annotation. The article presents the features of insurance in the tourism sector and the classification of risks faced by this industry. The conditions for providing insurance services in the tourism sector, types of insurance products, points of interaction between insurance and tourism activities, problems of joint activities and ways to overcome them, as well as development measures are analyzed.

Keywords: risk, insurance, tourism industry, travel, health insurance, accident insurance, financial and digital technologies.

1. Кириш.

Охирги йилларда туристлар суғуртаси туристларнинг хавфсизлиги ва ҳимоясини таъминлашда асосий роль ўйнаб саёҳатни ташкил этишнинг ажралмас қисмига айланди. Халқаро туризмнинг ривожланиши ва саёҳатчилар сонининг ўсиши билан саёҳат билан боғлиқ рисклар янада хилма-хил ва башорат қилиб бўлмийдиган бўлиб бормоқда. Касалликлар, жароҳатлар, йўқолган юк, парвозларни бекор қилиш ёки табиий офатлар билан боғлиқ ноаниқликлар суғуртанинг зарурлигини муҳим омилга айлантирди. Бундан ташқари, экстремал туризмнинг машҳурлиги ва пандемия сабаб бўлган ўзгаришлар билан суғуртанинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда. Суғурта молиявий йўқотишларни минималлаштиришга ва туристларни қутилмаган вазиятлардан ҳимоя қилишга ёрдам беради, бу эса уни замонавий саёҳатларда ажралмас воситага айлантиради.

2. Адабиётлар шарҳи.

Туризмда суғуртанинг асосий мақсади бу инсон фаолиятининг бошқа соҳаларида суғурта қилиш билан бир хилдир, яъни содир бўлиши моддий йўқотишларга (зарарларга) олиб келадиган тасодифий эҳтимолий нохуш ҳодисалар содир бўлган тақдирда юзага келиши мумкин бўлган харажатлар билан боғлиқ фуқароларнинг мулкӣ манфаатларини ҳимоя қилишдир (Зобова ва бошқалар (2016))

Карабак ва Василченко (2017) тадқиқотларига кўра, чет элга чиқаётган фуқароларни суғурталаш - бу суғуртанинг бир тури бўлиб, унинг мақсади фуқароларнинг чет элда бўлиш даврида уларнинг ҳимоясини таъминлашдан иборат. Бунда суғурта объекти - суғурталанган шахснинг соғлиғи, ўлими билан боғлиқ муаммолар ёки харажатлари акс эттирадиган мулкӣ манфаатлари ҳисобланади.

Кошқимбаева ва Алтинбековлар (2022) илмӣ изланишларида кўйидагиларни келтириб ўтишган, жумладан, туризм соҳасидаги суғурта туризм субъектларига нисбатан турли объектларни ҳимоя қилишга қаратилгандир.

Туризм ҳам, суғурта фаолияти ҳам хизмат кўрсатиш соҳасига тегишлидир. Туризм рисклари туризм хизматлар сифати ва хавфсизлигини белгилайдиган ўзига хос маънога эгадир. Шу муносабат билан, рискларни минималлаштириш, қонунчилик нормалари ва қоидаларини, шунингдек, сайёҳлар учун саёҳат пайтида хавфсизликни таъминлаш бўйича бошқа чора-тадбирларни ўз ичига олган ҳимоя механизмларини яратиш ва туризм компаниялари фаолиятини ҳимоя қилиш механизмларини ишлаб чиқиш зарурдир. Бу бу нафақат анъанавий бизнес рискларига, балки хизмат кўрсатувчи провайдерларнинг (авиаташувчилар, туроператорлар, жойлаштириш хизматлари ва бошқалар) ноқонуний фаолияти билан боғлиқ рискларга ҳам тегишлидир.

Казнованинг (2015) фикрига кўра, туризмда суғурта деганда хавфли суғурта турлари тушунилади. Уларнинг ўзига хос хусусиятлари - қисқа муддатли, суғурта ҳодисаси содир бўлишининг юқори даражадаги ноаниқлиги ва йўқотишлар ҳажми билан белгиланади.

Киселева ва бошқалар (2017) туризм бизнесида қўйидаги асосий риск гуруҳлари мавжудлиги таъкидлашади:

– Тадбиркорлик рисклари – туристик хизматларни тақдим этувчи турли хил туристик агентликлар, меҳмонхона, кўнгил очар, овқатланиш соҳаси ва бошқаларнинг фаолияти натижасида кўзатиладиган рисклар гуруҳи;

– истеъмолчи риси – турист сифатида хизматлардан фойдаланадиган истеъмолчилар риси;

– сиёсий рисклар – халқаро вазият, божхона режимлари, валюта тизимидаги қарама-қаршилилар туфайли юзага келадиган рисклар гуруҳига ажратиб кўрсатишади.

Шунингдек Абдурахмонов (2018-2024) ҳозирги иқтисодий шароитда суғурта соҳаси, унинг иқтисодиётдаги роли, иқтисодий ўзгаришлар натижасида суғуртада қўлланилаётган замонавий технологиялар, суғурта хизматлар бозорида сотилаётган замонавий суғурта маҳсулотлари, суғурта бозорини тартибга солиш усуллари, суғурта соҳасининг замон билан биргаликда юз бераётган трансформацияси, суғуртанинг ривожланиш векторларини кўрсатиб ўтган.

3. Тадқиқот методологияси.

Тадқиқот жараёнида туризм суғуртаси, унинг туристларни ҳимоя қилишдаги ўрни борасида хорижий ва маҳаллий олимларнинг ишлари ўрганилди ва таҳлил қилинди. Мақолада назарий мушоҳада, тизимли ёндашув, кузатиш, умумлаштириш, таҳлил, синтез каби усуллар самарали қўлланилди, шунингдек

туристларни суғурта қилишни механизмларини такомиллаштириш муаммолари ва уларнинг ечимлари борасида хулоса ва таклифлар шакллантирилган.

4. Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

Туризм суғуртаси – туристларни саёҳат пайтида юзага келиши мумкин бўлган турли рисклардан ҳимоя қилувчи суғурта тури ҳисобланади. Бунга тиббий харажатлар, йўқолган юк (мол-мулк), саёҳатни бекор қилиш, бахтсиз ҳодисалар ва бошқа қутилмаган ҳолатларни киритиш мумкин бўлади.

Туризм соҳасида рисклар классификацияси жуда кенг ҳисобланади буни 1-жадвал маълумотларида кўришимиз мумкин. (1-жадвал)

Туристларни суғурталашнинг кенг тарқалган асосий турлари кўйидагилардан ташкил топади:

1. Тиббий суғурта - саёҳат пайтида касал бўлиш ёки жароҳатланган тақдирда даволаниш, шошилиш тиббий ёрдам, тиббий муассаса хизматлари ва тириштириш ватанига қайтариш харажатларини қоплашни назарда тутаяди.

2. Бахтсиз ҳодисалардан суғурта - бахтсиз ҳодиса натижасида жароҳат олиш ёки ўлим ҳолатларидан ҳимоя қилади.

3. Сафарни бекор қилиш суғуртаси - саёҳат туристга боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра (касаллик, бахтсиз ҳодиса, визани рад этиш ва бошқалар) бекор қилинган тақдирда харажатларни қоплайди.

4. Багажни (юк) йўқотиш суғуртаси - багаж йўқолганда, бутлигига путд етказилганда ёки кечиктирилган тақдирдаги зарарларни қоплашни таъминлайди.

5. Ҳуқуқий хизмат суғуртаси - чет элда ҳуқуқий муаммолар юзага келганда ҳуқуқий хизматлар ва ёрдам кўрсатиш харажатларини қоплашни таъминлайдиган суғурта турлари.

1-жадвал

Туризмда рисклар классификацияси¹

Туризмда рисклар	1. Таъсир қилиш даражасига қараб	мақбул
		номақбул
	2. Объектга қараб	Турист (экскурсант)
		Тур ташкилот
		Ижтимоий гуруҳлар, жамият
		Давлат
		Табиий муҳит
	3. Объект жойлашган жойга қараб	Ташқи
		Ички

¹ Эмперик адабиётлар таҳлили асосида муаллиф томонидан тайёрланди.

4. Субъектга қараб (манба)	Табиий
	Ижтимоий
	Техноген
	Фавқулодда
5. Суғурталаш имкониятига қараб	Суғурталанадиган
	Суғурталанмайдиган

Туризм суғуртаси ва туризм соҳасининг ўзига хос хусусиятлари саёҳат пайтида юзага келадиган ўзига хос рисклар, шунингдек, соҳанинг динамик ривожланиши каби кўплаб омилларга боғлиқ бўлади, қўйида бу омиллар ва хусусиятларни келтириб ўтамыз.

Туристларни суғурталаш хусусиятлари:

1. Рискларнинг хилма-хиллиги: туризм суғуртаси саёҳат билан боғлиқ турли хил рисклардан ҳимоялайди ва ҳар хил суғурта турларини қамраб олади:

– Тиббий ёрдам (харажатлар): бу хорижий мамлакатларга саёҳат пайтидаги туризм суғуртасининг энг муҳим элементи ҳисобланади. Бунда тиббий ёрдам, хизмат, жароҳатларни даволаш, жарроҳлик амалиёти ва репатриация харажатларини ўз ичига олади.

– бахтсиз ҳодисалардан суғурталаш: Бу саёҳат пайтида олинадиган жароҳатлар, ногиронлик ва ўлим ҳолатларида суғурта ҳимоясини таъминлайди.

– Саёҳатни бекор қилиш ёки тўхтатиб туриш: Агар турист ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра (касаллик, визани рад этиш, оилавий шароитлар) саёҳатни бекор қилишга ёки тўхтатишга мажбур бўлса, сиёсат харажатлари қоплаб берилади.

– Багажни (юкни) йўқотиш суғуртаси: багаж йўқолганда ёки шикастланган ҳолатларда харажатларни қоплашни таъминлайди.

2. Туристларнинг хилма-хиллиги ва ҳар хил турдаги суғурта полислари: Туристлар суғуртаси саёҳат турига қараб сезиларли даражада фарқ қилиши мумкин:

– Дам олувчилар учун таътил суғуртаси.

– Экстремал спорт билан шуғулланувчи фаол туристлар учун суғурта.

– Талабалар учун узоқ муддатли ва чет элда узоқ вақт қолишни режалаштирганларнинг иш визалари учун суғурта полислари

– Бизнес учун тез-тез саёҳат қиладиган компания ходимлари учун корпоратив суғурта полислари.

3. Ҳудудий хусусиятлар: Баъзи мамлакатлар ўз ҳудудига кириш учун суғурта полисларини талаб қилишади (масалан, Шенген зонаси мамлакатлари).

4. Мобиллик ва қулайлик: Суғурта компаниялари ўз хизматларидан мобил иловалар ва онлайн платформалар орқали фойдаланишни таклиф қилишади, бундай ҳолат суғурта полисларини сотиб олишни ва фавқулодда вазиятларда ёрдам олишни осонлаштиради. Баъзи суғурта компаниялари ҳатто телефон ёки смс хабарлар орқали 24/7 ёрдамни таклиф қилишади.

5. Нарх тоифалари ва ҳимоя қамрови: суғурта полисининг нархи кўп омилларга боғлиқ бўлади, масалан, бориладиган мамлакат ёки давлат, туристнинг ёши, саёҳат давомийлиги ва суғурта полисининг. Кўпинча туристлар харажатларни камайтириш учун минимал қопламани харид қилишади, бундай ҳолат етарли даражада ҳимояланмасликка олиб келиши мумкин.

Туризм соҳасининг хусусиятлари:

1. Мавсумийлик: Туризм мавсумга жуда боғлиқдир. Энг юқори мавсумлар (ёз, қишки таътиллар, дам олиш даврлари) машҳур туристик йўналишларнинг ҳаддан ташқари тўлиб кетиши, шунингдек, хизмат (чипталар, меҳмонхоналар ва бошқалар) нархларининг ошишига олиб келиши мумкин ва аксинча мавсумдан ташқари талаб кескин пасайиши мумкин.

2. Ташқи омилларга боғлиқлик: Туризм турли хил ташқи омилларга сезгир бўлади, масалан:

Геосиёсий вазият: урушлар, сиёсий беқарорлик, террорчилик таҳдидлари сайёҳлар танловига катта таъсир кўрсатиши мумкин.

Иқтисодий вазият: турғунлик, инфляция, валюта курсининг ўзгариши туристларнинг харид қобилиятини пасайтириши мумкин.

Экологик омиллар: иқлим ўзгариши, табиий офатлар (масалан, тўфонлар, zilzilalar) туристлар оқимини ўзгартириши мумкин.

3. Пандемия ва саломатлик: COVID-19 натижасида юзага келган пандемия халқаро саёҳатларни сезиларли даражада чеклаши мумкинлигини кўрсатиб берди. Бу истеъмолчиларнинг хатти-ҳаракатларида сезиларли ўзгаришларга олиб келди (онлайн брон қилиши, мослашувчан ва бекор қилиш қоидалари ҳамда янги хавфсизлик протоколлари).

4. Инновациялар ва рақамлаштириш: Туризм соҳаси рақамли технологияларга фаол мослашиб бормоқда, бу эса саёҳатларни режалаштириш ва брон қилиш услубларини ўзгаришига олиб келмоқда. Онлайн туризм агентликлари, мобил иловалар, виртуал саёҳатлар, шахсийлаштирилган саёҳат турларининг сунъий интеллект таъсирида ўзгаришига олиб келди.

5. Туристтик маҳсулотларнинг хилма-хиллиги: Туризм тобора ихтисослашиб бормоқда. Масалан, бозорда экотуризмлар, туризмнинг фаол турлари (велосипед, пиёда саёҳатлар, альпинизм), гастрономик турлар, алоҳида эҳтиёжли кишилар учун турлар оммалашиб бормоқда ва бунга ўзидан-ўзи талиф шаклланиши олиб келди. Туроператорлар тобора талабчан мижозларнинг

талабини қондириш учун ноёб маршрутлар ва турларни таклиф қилишга ҳаракат қилмоқдалар.

6. Ҳуқуқий ва тартибга солувчи жиҳатлар: туризм қонунчилиги турли мамлакатларда сезиларли даражада фарқ қилиши мумкин. Сайёҳлар учун визалар, солиқлар, суғурта, истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва маълумотларни ҳимоя қилиш билан боғлиқ қонунлардан хабардор бўлиш муҳимдир. Масалан баъзи мамлакатларда туристларнинг тиббий суғуртаси ёки молиявий тўлов қобилиятини исботлаши каби мажбурий талабларни жорий қилишган.

7. Рақобат ва янги ўйинчилар: Замонавий онлайн платформалар (Airbnb, Booking.com и Expedia) туризм бозоридаги рақобатни тубдан ўзгартириб юборишди. Туристлар энди мустақил равишда меҳмонхоналар, рейслар ва экскурсияларни танлашлари ва брон қилишлари мумкин, бу эса анъанавий сайёҳлик агентликларига талабни камайтирсада, бошқа томондан кичик бизнес учун янги имкониятлар яратиб бермоқда.

8. Барқарор туризм: Барқарор туризм сўнгги йилларда оммалашиб бормоқда. Ушбу ҳаракат туризмнинг атроф-муҳитга таъсирини камайтириш, маҳаллий жамоаларни қўллаб-қувватлаш, маданий меросни ҳимоя қилиш қаратилгандир.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда туризм суғуртасида бир қатор муаммолар мавжудлигини кўришимиз мумкин бўлади. Туристлар ва туризм соҳасини суғурталаш муаммолари хилма-хилдир ва улар турли хил омиллар билан боғлиқдир, масалан ички (соҳанинг ўзига хос хусусиятлари) ва ташқи (иқтисодий вазият, геосиёсат). Соҳада юзага келиши мумкин бўлган асосий муаммолар қўйидагилар иборатдир, яъни:

Биринчидан, туристлар орасида хабардорликнинг паст даражаси: Кўпчилик туристлар суғуртанинг зарурлиги ёки саёҳат вақтида юзага келиши мумкин бўлган хавф-хатарлардан хабардор эмаслар. Бу уларнинг суғурта полисисиз ёки минимал суғурта ҳимояси билан саёҳат қилишига олиб келиши мумкин. Бу эса ўз навбатида юз берган рисклар олдида уларнинг ҳимояланмаганлик даражасини оширади.

Иккинчидан, суғурта полисларининг чекланган қамрови: Баъзи суғурта полислари белгиланган мамлакатлардаги ўзига хос (экзотик) касалликлар, офатлар ёки сиёсий тартибсизликлар каби муайян ҳолатларни қамраб олмайди. Баъзан туристлар кичик шрифтда ёзилган маълумотларни ўқимайдилар ва кутилмаган вазиятлар юзага келганда ҳолатларда суғурта ҳимояси таъминланмай қолиши мумкинлигини билишмайди.

Учинчидан, суғурта қопламасини тўлашни рад этиш: Суғурта компаниялари турли сабабларга кўра тўловларни рад этиши мумкин, бунга

асосан зарур ҳужжатларнинг йўқлиги ёки тақдим этилмаслиги, полис шартлари ва ҳақиқий вазият ўртасидаги номувофиқликлар, миждознинг ноқонуний хатти-ҳаракатлари ва бошқалар. Бундай ҳолат суд жараёнларини келтириб чиқариши ва суғуртага бўлган ишончни йўқотишига олиб келиши мумкиндир.

Тўртинчидан, чет элда тиббий ёрдам кўрсатиш билан боғлиқ қийинчиликлар: Баъзи хорижий мамлакатларнинг тиббиёт муассасалари туристнинг суғурта компаниялари билан бевосита ишламаслиги ёки ҳамкорлиги йўқлиги бўлиши мумкин. Бундай ҳолатларда эса кўрсатилган хизматлар учун тўловни туристларнинг ўзи амалга оширишлари керак бўлади. Турист амалга оширилган харажатлар ватанига қайтгандан кейин ўзининг суғурта компаниячи томонидан тўлаб берилади агар барча ҳужжатлар ва талаблар бажарилган бўлса. Бундай ҳолат туристлар учун кўплаб ноқулайликни келтириб чиқаради.

Бешинчидан, суғурта полислари нархининг ошиши: Сўнгги йилларда жаҳон иқтисодий нобарқарорлигини ва тиббий хизматлар нархининг кескин ўсиши шароитида суғурта полислари нархларининг ошиши кўзатишмоқда. Бу эса рискларни тушунмасдан арзонроқ ва минимал полисларни сотиб олган туристларда бахтсиз ҳодисалар юз берганда ноқулай молиявий ҳолатга солиб қўймоқда.

Мавжуд муаммоларни самарали ечимларини таъминлашда ҳамкорликда олиб бориладиган чора-тадбирлар самарали ечимларни тақдим этиши мумкиндир, бундай чора-тадбирлар қўйидагиларни қамраб олиши мумкиндир, жумладан:

Туристлар учун суғуртанинг муҳимлиги ва уларнинг авзалликлари тўғрисида уларнинг хабардорлигини ошириш, қулай ва ҳамёнбоп суғурта шартларини тақдим этиш;

– суғурта полислари шартларини такомиллаштириш, замонавий шароитларга янада мослашувчан ва қўлай дастурларни ишлаб чиқиш орқали рискларни камайтиришга эришиш;

– туризм фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш, шу жумладан хавфсизлик ва миждозлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича талабларни кўчайтириш;

– барқарор ва экотуризмни қўллаб-қувватлаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилишга қаратилган лойиҳаларни яратиш, оммавий туризмнинг салбий таъсирини камайтириш чоралари кўриш;

– барча манфаатдор томонлар учун суғурта полисларини сотиб олиш ва улардан фойдаланиш жараёнларини соддалаштириш учун соҳага инновацион технологиялар ва рақамли ечимларни кенг жорий этиш.

5. Хулоса ва таклифлар.

Олиб борилган таҳлиллардан шундай хулоса қилишимиз мумкинки, туристлар суғуртаси бирдек ҳамма учун наф келтиради. Туризм соҳаси субъектлари учун суғурта мижозларга хавфсиз саёҳат шароитларини таъминлашга ёрдам берса, туристлар учун эса уларни турли рисклардан ҳимоя қилади. Айрим ҳолларда баъзи субъектлар саёсат турини танлашни осонлаштириш ва мижозларга қўшимча кафолат бериш учун суғуртани ўз ичига олган дастурларни таклиф қилишади.

Туризм соҳасини ривожлантириш саёҳат қилувчи фуқароларнинг ҳаёти ва мол-мулкни ҳимоя қилиш бўйича кўрсатилаётган суғурта хизматлари турларини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришни тақозо этмоқда. Суғурта компаниялари бозорнинг барча иштирокчилари ва биринчи навбатда аҳоли билан тушунтириш ишларини олиб боришлари, суғурта бозорида янги маҳсулотларни яратишда хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибаларини ўрганиши ва миллий хизматлар бозорида жорий этиш йўллари излашлари керак бўлади. Бундай ҳолларда ҳар бир мамлакатнинг ўзига хос хусусиятлари, анъаналарини, турмуш тарзи ва даражаларини ҳисобга олиш муҳим саналади.

Адабиётлар / Литература / Reference:

Зобова Е.В., Яковлева Л.А., Шевяков А.Ю. (2016) Страхование туристских рисков в России. Социально-экономические явления и процессы. Т. 11, № 5. 17-24 стр.

Карабак А.А., Васильченко Е.И. (2017) Аспекты страхования туристов, выезжающих за рубеж. "Экономика и социум" №4(35). 663-666 стр.

Кошкимбаева У.Т., Алтынбек А.Б. (2022) к вопросу о страховании в туристской отрасли Казахстан. Journal of Economy and Business, vol 3-1 (85), 2022. 173-177 стр.

Казнова М.И. (2015) Направления совершенствования страхования туристических услуг. Таврический научный обозреватель № 2 (октябрь), 29-32 стр.

Киселева И.А., Симонович Н.Е., Литвинова А.В., Шаповалов Ю.А. (2017) Инновационные риски на рынке туристических услуг // Вестник ВГУИТ. Т. 79. № 4. С. 344–349.

Abdurakhmonov, I. (2020) "Regulation of the insurance market and implementation of effective mechanisms of prudential control," International Finance and Accounting: Vol. 2020: Iss. 2, Article 10. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/interfinance/vol2020/iss2/10>

Abdurakhmonov, I. (2020). Methods and approaches to evaluating the insurance industry efficiency. *International Finance and Accounting*, 2020(3), 7.

Abdurakhmonov PhD, I. (2020). Impact of insurance services on the development of real sector enterprises. *International Finance and Accounting*, 2020(6), 7.

Абдурахмонов, И. (2022). Суғурта соҳасида рақамли технологияларни қўллаш истиқболари. *MOLIYA VA BANK ISHI*, 8(1), 95–99. Retrieved from <https://journal.bfa.uz/index.php/bfaj/article/view/82>.

Abduraxmonov, I. (2022). Sug‘urta sohalarining shakllanish tendensiyalari. *MOLIYA VA BANK ISHI*, 8(3), 60-67.

Ilyas, A. (2018). Insurance market analysis methods: case-study from Uzbekistan. *SAARJ Journal on Banking & Insurance Research*, 7(1), 59-68.

Abduraxmonov, I., Abduraimova, M., & Abdullayeva, N. (2018). Sug ‘urta nazariyasi va amaliёti. *O‘quv qo‘llanma. Toshkent. “IQTDISOD-MOLIYA*.

Ilyas, A. (2018). Competition in the insurance market of Uzbekistan. *Asian journal of management sciences & education*, 7(2), 56-61.

Khurshidovich, A. I. (2021). Issues of innovative development of insurance in Uzbekistan. *International Journal of Management IT and Engineering*, 11(7), 91-96.

Abduraxmonov, I. (2020). Efficiency of organizing the activities of insurance intermediaries in the development of insurance sector. *International Finance and Accounting*, 2020(1), 5.

Abdurakhmonov, I. (2020) "Prospects for applying new marketing technologies in the insurance industry," *International Finance and Accounting: Vol. 2020: Iss. 4, Article 6*. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/interfinance/vol2020/iss4/6>.

Абдурахмонов, И. Х. (2023). Ўзбекистон Республикасида суғурта тармоқларини ривожлантиришнинг концептуал асослари. *Автореферат дисс... и. ф. д*, 78.

Абдурахмонов, И. Х. (2010). Ўзбекистон Республикасида жавобгарликни суғурталашнинг амалиётини такомиллаштириш. *Автореф. дисс.... и. ф. н*, 26.

Абдурахмонов, И. Х. (2018). Суғурта назарияси ва амалиёти. Ўқув қўлланма. Т.: “Иқтисод-Молия” нашриёти, 23-24.

Абдурахмонов, И. (2020). Суғурта бозорини тартибга солиш ва пруденциал назоратнинг самарали механизмларини жорий этиш, “*Халқаро молия ва ҳисоб*” илмий электрон журнали, 2.

Абдурахмонов, И. Х. (2019). Теория и практика страхования. *Учебник/– Т.: «Иқтисод молия*, 353-354.

Ilyos, A. (2019). Fair tariff policy in insurance: Theory and methods of calculation. *SAARJ Journal on Banking & Insurance Research*, 8(2), 20-27.

Абдурахмонов И.Х. (2022) Суғурта соҳасида янги рақобат кўринишлари: назарий асос ва иқтисодий таҳлил. “Moliya va bank ishi” илмий журнал. №2, 145-150 б.

Абдурахмонов И.Х. (2022) Суғурта соҳасида рақамли технологияларни қўллаш истиқболлари. “Moliya va bank ishi” илмий журнал. №1, 95-99 б.

Абдурахмонов И.Х. (2020) Суғурта соҳасида маркетингнинг янги технологияларини қўллаш истиқболлари. “Халқаро молия ва ҳисоб” илмий журнали. №4, 1-10 б.

Абдурахмонов И.Х. (2020) Ислом суғуртаси ёки такафулнинг назарий-иқтисодий асослари ва амалга ошириш моделлари таҳлили. “Moliya va bank ishi” илмий журнал. № 6 (2020). 80-87.

Абдурахмонов, И. (2024). Суғурта бозори: замонавий ҳолат ва ривожланиш тенденциялари. *Иқтисодий taraqqiyot va tahlil*, 2(4), 309-319.

Абдурахмонов, И.Х. (2024). Суғурта соҳасининг самарадорлигини баҳолаш. *TADQIQOTLAR. UZ*, 37(6), 161-167.

Абдурахмонов, И. (2024). Такафул: назарий-иқтисодий асослар ва амалга ошириш механизмлари. *Иқтисодий Taraqqiyot Va Tahlil*, 2(6), 298–307.

Абдурахмонов, И. (2024). Суғурта соҳасини ривожлантириш истиқболлари. *Nashrlar*, 2(D), 12–15. <https://doi.org/10.60078/2024-vol2-issD-pp12-15>.